

Po stopách reformácie v Nemecku

500 rokov uplynie onedlho odo dňa, keď Martin Luther pribil 95 výpovedí proti odpustkom na bránu Zámockého kostola vo Wittenbergu. Aj my sme chceli pri tejto príležitosti navštíviť miesta, ktoré sa viažu nielen k jeho osobnosti, ale aj k udalostiam reformácie. Poznávací výlet organizovalo OZ Švábovské ratolesti pod vedením Martina Zaťko, zborového farára CZ Švábovce. K evanjelikom zo Švábovíc sa pridali aj členovia z iných CZ – z Mengusoviec, Podolínca, Pribety, Soli, Spišských Vlách, Spišskej Novej Vsi, Popradu a Košíc.

Prvý deň výletu (streda 19. 7.) bol určený na cestu zo Slovenska do Prahy. Využili sme cestu nočným vlakom v lôžkových kupé.

Vo štvrtok dopoludnia (20. 7.) sme navštívili prvé pamätne mesto – **Torgau**, v ktorom sme prehliadku začali takmer zabudnutým Nikolaikirche. Hoci z pôvodného kostola sa zachovala len malá časť, predsa je to veľmi významné miesto, pretože práve tu Luther v roku 1519 uskutočnil prvý evanjelický krst a kázal v nemčine. S Nikolaikirche súvisí mestská radnica, pretože na jej zadnej stene sa nachádza torzo jednej steny tohto chrámu. Mesto Torgau je späté najmä s menom Lutherovej manželky Kataríny z Bory, ktorá sem utiekla z cisterciánskeho kláštora. Po manželovej smrti sa sem presťahovala, no aj ona zakrátko zomrela. Pochovaná je v ďalšom torgauskom kostole – v Marienkirche. V Torgau sa nachádza aj Múzeum Kataríny Lutherovej, ktoré svojimi exponátmi podhaľuje, kto vlastne bola táto žena stojaca po boku významného muža. Naše kroky viedli aj do miestneho zámku, v ktorom sa okrem ďalších zaujímavostí nachádza Zámocký kostol – Schlosskirche, ktorý je považovaný za prvý evanjelický chrám v Nemecku a bol posvätený M. Lutherom v roku 1544. Luther vo svojich kázňach opisoval podstatu a zmysel evanjelických bohoslužieb. „Nikto iný by nemal stáť s nami v chráme, než Pán hovoriaci k nám skrze Jeho sväté slovo a my sa k Nemu obracajúc skrze modlitby a piesne.“ Interiér chrámu je takmer celý v originálnom stave. Na kazateľni sú zobrazené tri biblické príbehy, ktoré znázorňujú dôležité reformačné heslá: sola scriptura, sola gratia, sola fide, solus Christus. V Torgau sme si vyzdvihli tzv. Lutherpass – malú knižočku, do ktorej sme pri návšteve dôležitých reformačných miest dostávali pečiatky na dôkaz toho, že sme tam naozaj boli.

Z Torgau sme sa presunuli do **Lipska**, kde sme navštívili Thomaskirche. Práve v kostol tomto kostole sa službami Božími začala tzv. Lipská dišputa, konajúca sa medzi Lutherom a Johannom Eckom. V tomto kostole M. Luther príležitostne kázal. Mesto je spojené aj s ďalším velikánom našich dejín, a to s Johannom Sebastianom Bachom, ktorý je v ňom pochovaný. Nielen na jeho počesť sa tu dodnes konajú mnohé organové koncerty.

Z Lipska sme cestovali do **Halle**, kde sme návštevou Marktkirche ukončili prvý deň našej cesty. Zaujala nás obrovská krstiteľnica v tvare kalicha a miestnosť, kde sa nachádza Lutherova posmrtná maska. Oba chrámy – v Lipsku i v Halle – sú monumentálne katedrály, ktoré svedčia o tom, akí sme malí v porovnaní s Božím majestádom, lebo oslovujú človeka v jeho nedokonalosti – stačí si sadnúť a načúvať, čo vám Boh chce povedať.

V piatok (21. 7.) sme sa tešili na **hrad Wartburg**. Tu prežil Luther takmer rok po tom, ako ho sem po sneme vo Wormse, keď Luther odmietol odvolať svoje učenie, jeho priatelia ukryli, aby ho ochránili pred následkami ríšskej kľatby, vydanej Wormským ediktom, a hnevu nepriateľov. Luther toto miesto opisoval ako „môj Patmos“, keď ho prirovnával k ostrovu, kde Ján napísal knihu Zjavenie. Luther sa tu ukrýval pod menom rytier Juraj. Vo svojich listoch toto miesto prirovnával „ku kráľovstvu vtákov“ alebo „ríši voľnosti“. Napriek počiatkovej sklúčenosti a úzkosti tu Luther prežil najplodnejšie obdobie svojho života, ako to neskôr napísal svojmu priateľovi Filipovi Melanchtonovi. Okrem iných spisov práve tu, v malej izbičke, v ktorej bojoval s diablom, preložil Novú zmluvu do nemčiny, aby slovo Božie sprístupnil aj obyčajným ľuďom, ktorí túžili spoznávať bohatstvo Božieho slova. Na hrade Nemci vytvorili veľmi peknú a mnohovravnú expozíciu, ktorá nám pomohla lepšie pochopiť pozadie tej doby. Predmety, obrazy, komentáre, celková atmosféra tohto historického miesta – to všetko prispelo k tomu, aby sme si utvorili celistvý obraz tejto epochy nielen Lutherovho života.

Nedáľeko Wartburgu sa nachádza mestečko **Eisenach**, kam viedli naše ďalšie kroky. Aj toto mesto je spojené s J. S. Bachom – tu sa narodil a na jeho počesť sa tu nachádza najstaršie Bachovo múzeum – Bachov dom, založený už v roku 1907. Dnes je Bachhaus jedným z najväčších hudobných múzeí v Nemecku. Každú hodinu sa v ňom koná malý koncert piatich barokových klávesových nástrojov. Oproti múzeu stojí Bachov pamätník v nadživotnej veľkosti. Tento rok sa tu koná výstava s názvom „TEXT: Luther a HUDBA: Bach“, ktorá sa venuje Lutherovi ako básnikovi a úlohe Lutherových piesní v diele J. S. Bacha. Okrem Bacha si v tomto meste neustále pripomínajú aj Luthera, pretože tu niekoľko rokov prežil ako študent. Iste mal na toto mesto pekné spomienky, pretože ho nazval „mojím milovaným mestom“. Ako študent býval v dome rodiny Cotta, ktorý je dodnes zachovaný ako Lutherovo múzeum. Na priečelí domu sú tieto nápisy: „V meste, ktoré Pán Boh sám neochraňuje, tam je zbytočná každá stráž.“ „V dome, nad ktorým Pán Boh nechráni svoju ochrannú ruku, tam je každá práca zbytočná.“ Luther si privyrábal spevom v chóre v Georgenkirche, na ktorom je nad vchodom veľký nápis: EinfesteBurgistunser Gott.

Z Eisenachu sme pokračovali v ceste do **Erfurtu**, ktorý za Lutherových čias nazývali „mestom kostolných veží“ alebo „malým Rímom“. Sem Luther v roku 1501 prišiel na univerzitu, aby pokračoval v štúdiu. Študenti boli ubytovaní v spoločných domovoch, ktoré sa vtedy nazývali burza. Martin Luther si zvolil burzu sv. Juraja. 7. januára 1505 bol promován za magistra ako druhý zo 17. Okrem prehliadky dómu St. Marien sme sa tešili najmä na bývalý augustiniánsky kláštor, do ktorého Luther vstúpil po zážitku v búrke pri Stotternheime (zastavenie pri pamätnej skale bolo v pláne, ale z dôvodu časovej vyťaženia vodiča autobusu sme tam neboli), ktorá tak radikálne ovplyvnila a zmenila celý jeho život. Dodnes je to zaujímavý komplex rôznych budov, v ktorom sú s citom skĺbené historické a moderné stavby. V kláštore sídli úrad Evanjelickej cirkvi v strednom Nemecku, knižnica, výstava venovaná Biblii v Nemecku. Mohli sme si pozrieť, ako vyzeral život i celodenný program mníchov v Lutherovej dobe. V kláštornej komplexe sa nachádza augustínsky kostol, ktorý je zaujímavý aj tým, že má dva organy. Dodnes sa v ňom konajú služby Božie. Okná pri oltári

sú vitrážové a na jednom z nich sa dá vidieť Lutherova ruža. Okrem kostola je súčasťou kláštora aj skromná a malá kaplnka. V nej sme sa stíšili, aby sme v rámci večerných služieb Božích prijali Večeru Pánovu. Hoci každé prijímanie tela a krvi Kristovej má v nás vzbudzovať bázeň, pokánie a pokoru; pre mnohých z nás bola práve táto Večera Pánova nezabudnuteľným zážitkom. Kázňou slova Božieho nám poslúžila sestra farárka Jaroslava Zaťková z Pribety, ktorá Večeru Pánovu prislúhovala spoločne so sestrou farárkou Máriou Kováčovou z Podolínca. Na organe hrala sestra kantorka Oľga Kleinová zo Šváboviec. Po spoločnej večeri, keď sme sa posilnili aj telesne, sme ešte nechali na seba pôsobiť atmosféru tohto malebného mestečka.

V sobotu (22.7.) boli naším cieľom mestá Magdeburg, Mansfeld a Eisleben. V **Magdeburgu**, ktoré patrilo k najdôležitejším mestám v stredoveku, naše kroky viedli do magdeburskej katedrály. Luther tu chodil do mestskej školy. V čase reformácie bolo toto mesto baštou protestantizmu. Dodnes je sídlom evanjelického biskupa tejto oblasti. V informačnom komentári katedrály sa v úvode píše: „Tento chrám ťa pozýva, tak ako to robil Ježiš, bez podmienok. Vyjdeš von bohatý, keď si počas tých pár minút takýto: otvorený; otvorený pre Boha; úprimný voči sebe; milosrdný v myšlienkach na svojich bližných.“ Mali sme čas prejsť sa aj po centre Magdeburgu, v ktorom sme videli nielen rôzne historické pamiatky, ale aj modernú budovu „zelenú citadelu“, tzv. hundertwasser štýl, ktorý sa dá vidieť napr. aj vo Viedni či v iných mestách.

Ďalšie mesto, **Mansfeld**, sa spája s Lutherovými rodičmi. Keď Martin Luther ešte nemal ani rok, jeho rodina sa rozhodla vziať so sebou všetok svoj súkromný majetok a odísť z Eislebenu do niekoľko kilometrov vzdialeného podhorského mestečka Mansfeld. V priebehu 7 rokov začal Martinov otec Hans Luder v oblasti baníctva podnikat' a stal sa členom mestskej rady v Mansfelde. Za takmer 25 rokov vlastnil spolu s partnermi 6 zlievarní a 2 medené huty. V Mansfelde prežil Martin Luther svoje detstvo a mladosť, spolu 13 rokov. Tu začal chodiť do školy, nadviazal celoživotné priateľstvá, získal lásku k hudbe. V Mansfelde je zachovaný dom Lutherových rodičov. Je tu aj Lutherovo múzeum, v ktorom je momentálne vystavená expozícia pod názvom: „Som mansfeldské dieťa.“ Neďaleko sa nachádza Mestský kostol sv. Juraja a Lutherova fontána, zobrazujúca rozhodujúce udalosti Lutherovho života.

Eisleben je mesto, s ktorým sa spájajú dva dôležité dátumy jeho života. Je to jeho rodisko, ale i miesto, kde prežil posledné dni svojho života, a kde napokon i zomrel. Martin Luther sa tu narodil 10. 11. 1483. V rodnom dome sa nachádza múzeum. Aktuálna výstava „Odtiaľto ja som – Martin Luther a Eisleben“ – nám podáva pekný obraz o rodine Lutherovcov. Okolo 250 exponátov približuje pôvod jeho rodiny, baníctvo, ktorému sa venoval i jeho otec, ako aj náboženský život stredoveku.

V Eislebene sa nachádza aj tzv. Sterbehaus – dom, kde Martin Luther 18. 2. 1546 zomrel. Výstava „Lutherova posledná cesta“ približuje posledné dni a hodiny reformátorovho života v Eislebene a svedčí o jeho zmierení so smrťou. Okrem takých exponátov, ako je napr. posteľ, na ktorej poslednýkrát vydýchol, či tragédií, s ktorými sa musel počas života vyrovnáť, napr. so smrťou milovanej dcéry, či názornej ukážky toho, akými chorobami Luther trpel, toto

miesto približuje aj chápanie smrti a posledných vecí človeka tak, ako to bolo v stredoveku: ako sa ľudia lúčili so svetom, aké myšlienky pri tom mali, na čo mysleli, ako sa pripravovali na poslednú hodinu, aké mali predstavy o tom, čo ich po smrti čaká. Spoločne sme diskutovali o tom, ako to je dnes a čo nám o týchto veciach hovorí Písmo sväté. Mali sme možnosť prečítať si aj poslednú Lutherovu modlitbu, s akou sa lúčil s týmto svetom. Najcennejším exponátom je originálne pohrebné rúcho, ktoré leží na Lutherovej truhle.

V Eislebene bol Martin Luther aj pokrstený, a to hneď na druhý deň po jeho narodení. Keďže 11. 11. má meniny Martin, dostal aj on toto meno. Pokrstený bol v Kostole sv. Petra a Pavla. Centrálnym exponátom je krstiteľnica z roku 1518. Okrem pôvodnej krstiteľnice je tento kostol zaujímavý tým, že uprostred neho je v podlahe kruh s vodou, tzv. krstný prameň, ktorý preteká popod celý kostol. Upomína na Ježišov krst v Jordáne. V Eislebene sa nachádza aj veľký pomník – Lutherova socha. V Kostole sv. Petra a Pavla sme sa stíšili na večernej bohoslužbe, kde nám slovom Božím poslúžila sestra farárka Mária Kováčová. Martin Luther označoval svoj krst za jeden z najdôležitejších okamihov svojho života. Hovorí, že krst je veľký dar od Boha.

V nedeľu (23. 7.) bol naším jediným cieľom **Wittenberg**. Tešili sme sa predovšetkým na služby Božie v Zámockom kostole, na dvere ktorého 31. 10. 1517 Martin Luther pribil 95 výpovedí proti odpustkom. Mali sme tú česť, že náš malý spevokol, zložený z niektorých členov výletu, mohol na týchto službách Božích poslúžiť spevom piesne K. Royovej Smieť žiť pre Krista v úprave Jána Zachara. Pre všetkých to bol veľký zážitok, a nielen pre výbornú akustiku. Po službách Božích sme sa vybrali na prechádzku po tomto historickom meste. Navštívili sme reformačnú záhradu s novovysadenými stromami. Na námestí neďaleko Lutherovho pamätníka – jeho sochy, je umiestnená veľká zemeguľa, v ktorej sa odrátavajú sekundy do pamätného dňa 31. 10. 2017. Po celom meste sú rôzne plagáty, ktoré poukazujú na to, že reformácia je dôležitým dedičstvom do budúcnosti. Pozreli sme si ďalšie pamiatky, napr. Melanchtonov dom zvonku, ale najmä Mestský kostol, v ktorom sa po prvý raz konali služby Božie v nemčine a Večera Pánova sa prvý raz prisluhovala pod obojím. Dôležitou zastávkou bol Lutherov dom, kde je inštalovaná výstava „Martin Luther – život, dielo, pôsobenie“. Mohli sme vidieť mnohé zaujímavé exponáty, napr. vzácny pozlátený strieborný pohár, ktorý Martin a Katarína dostali ako dar pri ich sobáši. Ešte sme nasávali reformačnú atmosféru, ktorú v Nemecku cítiť naozaj na každom kroku. No napokon sme sa museli rozlúčiť a plní dojmov a zážitkov nastúpiť na spiatočnú cestu domov. Na Slovensko sme pricestovali v pondelok (24. 7.) nočným vlakom z Prahy.

Každé ráno aj každý večer sa konali pobožnosti, počas ktorých sme sa okrem spevu a modlitby mohli zahĺbiť do biblického zamyslenia, ktorým nám poslúžili brat farár Tibor Molnár a sestry farárky Mária Kováčová, Monika Vdovjaková a Zuzana Kubačková.

Ešte veľa by sa dalo hovoriť či napísať o tomto výlete, lebo v každom z nás nechalo nezmazateľnú stopu niečo iné. Hoci náš program bol pre mnohých vyčerpávajúci, i keď sme niektoré miesta nestihli vidieť, predsa sa oplatilo spoznávať nášho reformátora na miestach, kde žil a pôsobil. Veľká vďaka od nás všetkých patrí bratovi farárovi Martinovi Zaťkovi, ktorý tento výlet pripravoval. Ďakujeme aj za jeho rozhľad a profesionálne komentáre, ktoré

nám dané miesta či Lutherov život ešte viac priblížili. Ďakujeme nášmu Hospodinovi, že sme mohli cítiť jeho požehnanie aj skrze milé bratsko-sesterské spoločenstvo, ktoré sme tu utvorili. Ďakujeme za Jeho vedenie a ochranu na našich cestách. Prosme Ho, aby pamiatka reformácie v nás nebola iba dôvodom na spoznávanie histórie, ale aby sa aj ona stala podnetom k živému poznávaniu Písma svätého pre všetky generácie.

Na záver naše dojmy:

„Tento výlet vo mne zanechal krásne spomienky na celý život. Videli sme miesta, kde sa narodil, žil a aj zomrel Dr. Martin Luther. Najhlbší zážitok bola Večera Pánova v kláštore. Bol to neopísateľný pocit.“ (Spišské Vlachy)

„Ďakujeme bratovi farárovi Zaťkovi, celý výlet bol super. Dojala ma Večera Pánova a zaujalo mesto Eisleben i Wittenberg. Som rada, že som to všetko mohla vidieť na vlastné oči. Je to nezabudnuteľné.“ (Smižany)

„Vždy som chcela navštíviť miesta, kde pôsobil náš reformátor. Som veľmi potešená a plná dojmov. Veľký zážitok bola Večera Pánova v kaplnke i večerná pobožnosť v Erfurte. Taktiež nedelňé služby božie vo Wittenbergu. Som nadšená, koľko sme toho videli.“ (Švábovce)

„Dr. Martin Luther počul Božie volanie, nasledoval ho. Nebojácne vystúpil proti bludom katolíckej cirkvi. Prosme vo svojich modlitbách o to, aby sme sa aj my pridržali vo svojich životoch Písma svätého a nebojácne ho vyznávali. Celý výlet bol organizačne veľmi dobre pripravený.“ (Mengusovce)

„M. Luther bol veľký človek, jeho myšlienky sú aktuálne aj dnes. Je iba otázka, ako by sa pozeral na aktuálne dianie v ECAV na Slovensku. A druhá otázka: ako naplní ECAV na Slovensku jeho odkaz? Celý výlet bol perfektne pripravený, za čo ďakujeme bratovi farárovi Zaťkovi.“ (Mengusovce)

„Páčili sa nám ranné pobožnosti, dobrý výklad po ceste autobusom od p. farára Zaťka, Večera Pánova v kláštore. Utvrdili sme sa v našej luteránskej viere.“ (Švábovce)

„Myslím, že každý evanjelik pozná meno Martin Luther. No vidieť miesta, kde sa narodil, žil a hlavne počas obdobia reformácie, bol pre mňa hlboký zážitok, pretože som mohla osobne precítiť, aké to bolo ťažké obdobie nielen pre Luthera, ale aj pre jeho spolupracovníkov. Som vďačná za príležitosť zúčastniť sa tohto výletu.“ (Košice).

„Ďakujem Pánu Bohu za krásne, požehnané prežité dni v prítomnosti príjemných ľudí. I keď je 500. výročie reformácie vhodný čas na biznis, Luther a jeho myšlienky sú stále aktuálne a potrebné je ich pripomínať. Jedine Ježiš Kristus je náš Spasiteľ a aj tieto dni výletu nás utvrdili, že sa oplatí za Božiu vec bojovať. Ďakujem aj vedúcemu zázajdu za svedomitú prípravu a mnohú námahu, ktorú vynaložil.“ (Pribeta)

„Veľmi ma povzbudila aktivita ľudí, ktorí pracujú na vyvrcholení osláv reformácie, nedá sa to porovnať s aktivitou u nás.“ (Smižany)

„Ďakujeme za možnosť byť na hrade Wartburg. Zimomriavky pod strechou v slávnostnej sále pri komornej hudbe aj v Lutherovej izbe. Neopakovateľný výhľad z veže. Nádherný deň

s Večerou Pánovou. Eislebenom očarení. Výborná večera a atmosféra. Nádherný zážitok z vystúpenia spevokolu. (Sol')

„Najviac ma dojala večerná pobožnosť s Večerou Pánovou. Nezabudnem na to do konca života.“

„Sú to silné a jedinečné zážitky, pri návšteve slávnych pamätných miest, kde sa zrodila reformácia.“ (Švábovce)

„Príjemná cesta po stopách reformácie Martina Luthera sprevádzaná dostatkom duchovného slova a odborným výkladom historických a náboženských súvislostí.“ (Spišská Nová Ves)

„Bolo úžasné chodiť po miestach narodenia, štúdia a pôsobenia Luthera. Myslím, že aj dnešná doba a cirkev by potrebovali takéhoto reformátora.“ (Švábovce)

Spracovala: Mgr. Zuzana Kubačková, CZ Sol'